
CHIRURGIE - HISTORIE

Historie havlíčkobrodské chirurgie začíná v tomtéž roce jako dějiny okresní nemocnice. Myšlenka dát veřejnosti novou nemocnici vznikla už v roce 1894. Provoz byl zahájen 1. prosince 1897 a od té doby se okresní nemocnice stala zařízením, které svou velikostí, rozsahem služeb a věhlasem daleko překračovalo hranice regionu. Hlavní zásluhu na vybudování dobrého jména havlíčkobrodské okresní nemocnice měl první primář a ředitel doc. MUDr. František Zahradnický, do té doby asistent chirurgické kliniky prof. MUDr. Maydla v Praze, vynikající chirurg, organizátor a člověk. S jeho jménem jsou na dlouhou dobu svázány osudy nemocnice, původně výhradně chirurgické, ale díky jeho modernímu chápání medicíny rychle se rozvíjející v ústav poskytující stále širší rozsah péče o zdraví.

Již v roce 1925 bylo zřízeno samostatné oddělení pro choroby interní a Léčebna pro chirurgickou tuberkulózu. Měla 53 lůžek a byla prvním zařízením v Čechách, kde se léčila chirurgická tuberkulóza s velmi dobrými výsledky. Ostatní odborná oddělení se oddělovala postupně, v závislosti na rozvoji medicíny jako oboru, a je uznáváno, že v tomto směru byla německobrodská nemocnice na špici hned za Prahou.

Hlavním oborem, kterým proslula především, byla chirurgie. Příčinu lze najít ve vynikajících výsledcích léčení chirurgických pacientů, v moderních ošetrovatelských metodách a v neposlední řadě také v hluboké lidskosti chirurga Františka Zahradnického. To vše se od něho učili jeho žáci a ne nadarmo se říkalo, že každý, kdo v medicíně něco znamenal, prošel Německým Brodem. Rozvoj oboru dokazuje i počet operací: 816 v roce 1898, 1829 v roce 1908 a 2163 v roce 1918.

Po době stagnace v těžkých válečných letech 1914 - 1918 pokračoval rozvoj chirurgie a celé nemocnice v novém samostatném státě. V roce 1921 byl přistavěn moderní operační sál; chirurgické oddělení se v té době rozrostlo z původních 80 lůžek na zařízení s 323 lůžky a bylo v té době největší chirurgickou nemocnicí v Čechách.

V roce 1926 se uzavírá budovatelské dílo dr. Františka Zahradnického v Německém Brodě. V důsledku těžké choroby si zažádal o odchod na odpočinek, odešel do Prahy a zde se na zbytek života věnoval vědecké činnosti. V uznání celoživotních zásluh byl těsně před smrtí jmenován profesorem chirurgie. Zemřel v roce 1930.

Jeho nástupcem se stal MUDr. Pavel Trnka, rodák z Německého Brodu. Již jako student medicíny opakovaně prakticoval na zdejší chirurgii, později sem jako lékař nastoupil a jako dobrý žák docenta Zahradnického převzal v roce 1918 primariát chirurgie v Počátkách. O osm let později se však do Německého Brodu vrátil a jako druhý primář a ředitel nemocnice pokračoval v díle započatém svým učitelem.

Tentokrát měl osud opět šťastnou ruku a postavil do čela chirurgického oddělení a celé nemocnice člověka oddaného svému úkolu, schopného jej plnit a přitom skromného, neokázalého. Za jeho vedení se nemocnice rozrostla o nový pavilon pro chirurgickou tuberkulózu, hlavní budova chirurgie byla zvýšena o jedno patro a později dostala nemocnice prakticky dnešní podobu.

I jako chirurg kráčel primář Trnka ve stopách svého předchůdce a učitele. Jeho oddělení prosperovalo a stoupal počet přijatých nemocných i operací: v roce 1926 jich bylo 1 802, v roce 1936 již 2 406 a o deset let později do-konce 5 081 (pro porozumění nutno uvést, že jde o součet všech chirurgických výkonů, včetně ambulantních). Primář Trnka se zajímal o břišní chirurgii, zejména pak o operace žaludku: prováděl nejen výkony běžné, ale i takové, které byly u nás vykonávány jen zřídka. Měl velké zkušenosti v operacích kýl novorozenců a kojenců a ovládal i na dnešní dobu moderní operace strumy. Nelze pominout ani jeho rozsáhlou činnost vědeckou, publikační a přednáškovou. V roce 1944 vydal monografii „Tuberkulóza páteře“, která byla ve vědeckém světě dobře hodnocena.

Odešel do důchodu v roce 1956 a dílem, které za sebou zanechal, se trvale zapsal do historie chirurgie i nemocnice v Havlíčkově Brodě. Duševní svěžest a činorodost jej neopustila ani na odpočinku, a tak pokračoval ve vědecké práci v soukromí až do konce života. Zemřel v roce 1973 v 88 letech.

Na jeho místo nastoupil v roce 1956 doc. MUDr. Jiří Novotný z chirurgické kliniky v Hradci Králové. Vyšel z líně prof. Bedrny, která dala naší chirurgii takové osobnosti, jako kardiochirurga Procházku nebo neurochirurga Petra. Osobní život tohoto vynikajícího chirurga se bohužel tragicky zauzlil a nebylo mu dáno uplatnit svůj talent ve prospěch oddělení, v jehož čele stanul. Svůj život ukončil sebevraždou střelnou zbraní v roce 1959.

A tak v roce 1959 stálo ředitelství Okresní nemocnice v Havlíčkově Brodě po krátkém čase opět před úkolem obsadit místo primáře chirurgie. Shodou okolností byl v téže době nucen opustit

pro své životní postoje a názory II. chirurgickou kliniku v Brně doc. MUDr. Ludvík Brázda, chirurg, který byl svou erudicí a dovedností předurčen stát se jejím přednostou. Totalitní režim si však vážil jiných hodnot, což se nakonec ukázalo dobrodiním pro Havlíčkův Brod. Doc. Brázda, rodák z Malého Beranova u Jihlavy, se stal v pořadí čtvrtým primářem chirurgického oddělení v Havlíčkově Brodě. A opět to byla volba šťastná. Tento vynikající chirurg s sebou z Brna přinesl školu precizní operační techniky, v níž se učili a v níž i pokračují všichni jeho žáci. Operační dovednost povznesl na umění, které veskrze věnoval službě pacientům. Do chodu oddělení zavedl řád a stal se všem těžko dostižitelným vzorem.

Ačkoliv byl všestranným chirurgem, přesto jeho láskou a disciplinou byla chirurgie hrudní, v níž patrně tou dobou neměl konkurenci. V čele oddělení stál až do roku 1980, v operativě však pokračoval i nadále a je příznačné, že smrtelný infarkt myokardu jej zastihl v dubnu 1982 na cestě do práce, kde jej čekal operační program.

Od prvního ledna 1981 se stal novým primářem MUDr. Otomar Rychnovský, rodák z Petrovic na Jihlavsku, milovník přírody a patriot Vysočiny. Studoval na lékařské fakultě v Brně. Od začátku jej přitahovala chirurgie, a tak se stalo, že již jako medik poznal svého příštího přednostu a učitele doc. Brázdu. Za ním také přišel do Havlíčkova Brodu, byl jeho nejbližším spolupracovníkem a nakonec se také stal jeho nástupcem na místě primáře. Je zcela přirozené, že pokračoval v jeho díle a pokud to bylo možné, dále rozvíjel oddělení. Byl zřízen traumatologický ordinariát a zavedeny moderní metody osteosyntézy, začala se provádět cévní rekonstrukční chirurgie, na oddělení byla vybudována jednotka intenzivní péče. V poslední době byly zahájeny endoskopické operace žlučníku a obnovily se i výkony torakochirurgické. Každým rokem stoupal počet operací s tradičně dobrými výsledky.

Primář Rychnovský byl znám tím, že žádný pacient pro něho nebyl méně důležitý, každému se věnoval s plným zaujetím a svůj čas plně věnoval nemocným doslova ve dne i v noci. Ani důchodový věk mu neubral na výkonnosti, v čemž může být vzorem mladší generaci. Až v květnu 1995, po 14 letech usilovné práce, přenechal místo přednosty chirurgického oddělení svému nástupci. Tím byl od 1. 6. 1995 MUDr. Jaroslav Rosický, rodák z Velkého Meziříčí, absolvent brněnské lékařské fakulty, který byl lékařem chirurgického oddělení v Havlíčkově Brodě od roku 1963 a od roku 1986 byl primářovým zástupcem. I on se považoval za žáka doc. Brázdy a v něm viděl i svůj vzor. Zemřel v roce 1999 a novým primářem se stal MUDr. Jiří Drápela, který vede oddělení dosud. Jím se zatím uzavírá plejáda těch, kteří ve stoleté historii havlíčkobrodské nemocnice vedli její chirurgické oddělení.

Od původní všeobecné chirurgické péče o nemocné, tak jak bylo nemocnici dáno zakladateli do vínku, se v průběhu dlouhého vývoje a v souladu s rozvojem nových medicínských disciplin postupně odštěpovaly primariáty nových operačních oborů. Tak vzniklo oddělení kostní tuberkulózy a ortopedie, gynekologicko-porodnické oddělení, dále oční a později otorinolaringologické a urologické oddělení. Stěžejním oborem však byla stále chirurgie.

S komplexní péčí o zdraví obyvatelstva svého spádového území zajišťuje chirurgické oddělení diagnostickou a chirurgickou léčbu v rozsahu obecné chirurgie (především břišní), v traumatologii a v cévní chirurgii. Při oddělení byly zřízeny ordinariáty traumatologický a cévní, které představují vyšší stupeň odbornosti v daném odvětví. Chirurgická služba je zajištěna nepřetržitě 24 hodin denně včetně nedělí a svátků, a to tak, že sloužící personál je schopen provést ošetření nebo operaci prakticky všech závažných stavů. Jen výjimečně jsou vyžadovány služby vyšších specializovaných pracovišť mimo okres.

Chirurgická ambulance má roční průměr ošetřených pacientů poměrně ustálený, zato rok od roku roste počet operací: z dřívějších ročních průměrů kolem 1 600 došlo v posledních letech k nárůstu na 2 100 operací. Na rozdíl od historických statistik sem nejsou zahrnuty operace menšího rozsahu, ponejvíce ambulantní, ale jen protokolárně dokumentované operace provedené na operačním sále.

Zvyšující se počty velkých operací vypovídají o tom, že chirurgických chorob neubývá. Naopak pozorujeme nárůst především nádorových onemocnění, při nichž je chirurgické léčení nejdůležitější. Stále více pacientů také vyhledává operace žlučníku prováděné endoskopickou metodou. Vše ukazuje na to, že i v budoucnu zůstane chirurgie nosným pilířem medicíny a že je tedy nutné starat se o její rozvoj.